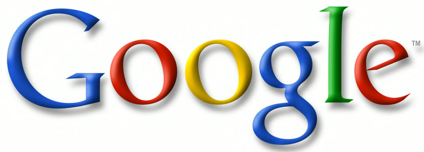
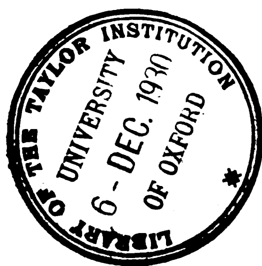

DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

Ars moriendi

Johannis gerson lärdom hwrw man skal lära os til siälenne salichet

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
6 - DEC. 1930
OF OXFORD

ädhan swa är ath nar en män-
niskia ligger hardligha siwk ok
seer sik eynte ämadh fore än dö-
dhin tha pläga hënes godhe vë
ner läggia sik vin om ath rykta hëne läke-
doz ok skaffa hëne helso igen ok helbrygdo
oppa kropsins weghna ath hon maghe faa
lefwa ok forlengia kropsins liff. som alth
for dy skakkot är ok snarligha faar ändha
Mykyth meer är radh ok nyttoght ath sa
dane siwke människes godhe wenner säkie
henne andelighen lekedom ok skaffe henne
andeligha helso ok helbrygdo oppa siälëne
veghna som bliffwir widh siälene til ewigen
tidh .y swa dane människenne y thëssa tidh
ok största nödh kan man pröwa hwilken sä
är räther ok trohen wen. Sänneligha eyn-
gen godh geringh är större ok nyttoga-
ne ok gwdi täkkane y blandh miskwndsam-
bliga gerninggar än stärkia ok lära then
siwka at han ekke dö til fordömilse ok äver-
deligha pyno. Vthi til äwerdeligit liff y ä-

Mykyt meer er nyttoge

Merk thetta.

eyngen större miskund samblig gerning

werdelighe gladhi Ther fore krefswer ok gwdh ok ratther kerleker til wan iamcristnan til ath haffwa enkannelgha omsorgh om siwka mannisktie helso Ty haffwir iak Johãnes gerson scriffwath ok wthgifwith en andelighan lardom som thom kan wara til siglenne salichet som siwke ara ok liggia y thz ytherssta ok skulo dø· ok haffwer giørt thenna bok som kallas oppa latine Ars moriendi· Ok ar nyttogh allom cristnom mannniskiom til ath faa kwnsth ok lardom til at kwnna wal døø· Ok skyftes thenne bok y fyra deler Then førsthe ar hwrw man skal gifwa thom siwka radh Then andre hwrw man skal spørgia thñ siwka om nogher stykke· Then tridhie hwrw man skal lara honõ noghra gwdhligha bønor. Then fiardhe delen eller stykke ar hwrw man skal sik haffwa widh then siwka y the try forsagda stykke eller tre deler

Merk thetta

Førsth ok framsth før an thom siwka sagx

naghz aff the fyra fornemda ftykke eller fy
ra deler tha ær markiande ok methāde ath
Naar en mænniskia wardher siwk swa ath
man prëffwar ath then siwkdom dragher
til dødhz tha skal man strax kalle til henne Thetta
skriffta fadheren som hono skrifte ok affløse merk
sedhan skal man rykta hēne ena godha tro-
ha ok fornomstoghha mænniskie som idhkeli-
gha skal wara nær thom siwka ok tagha
han wæl til wara ok thz skal wara the mæ- Merk
niske som then siwke plægadhe haffwa ande alth lex
lighā kerlek til y synne helbreigdo Thy thz man
ær ganska wadhelighit ath wara hono for
øghen eller koma honom y mynne hans ri-
kedoma hwffrw eller barn eller noghit thet
han hafdhe bekymrath sik medh y stora akt
ok y storan kærlek y sinne wælmacht
Then som thom siwka skøta skaal han skal
haffwa the fyra fornēdha ftykke widh han
Thz først ær ath han skaal wetha geffwa
godh radh thom siwka enkānelugha y fyra
handa matto. Quia prima ps ɔtinet qua
tuor exhortationes

Försth ok framist skal man formana ok forwara then sinka mz swa dane lärdom och läghia swa käre .N. thw skal Nw tänkia oppa ok wetha och besinna ath wi äre alle saman liggiande wnder allsmegtoge gwdz handh ok wnder hans helgha wilia. Ok wi alle saman ä aff hwadh stath wi äre pawe kesare ärkebiscopar konungar högha eller lagha fathigha ok rike wi äre alle pliktoge dös. Vi äre kompne hyth y thenne werdhene sa som pelegrimer ath wi skwle wetha fara hädhan Ekke ath wi skwle här fästa wart heman. wthan heller läggia os allan win om sa lefwa här y ene rätthe cristne leverne ok sa tiäna gwdhi ath wi maghe kwnna fly helwites gräseligha pino och maghom faa äwerdelihge glädhi y hymmelrike then tidh wi skwle döö Then sinke säghie iak stax til thz är alt santh ok ty wil iak gerna gifwa mik tes til fridhz

Wi alle skwlle döö

Merk thettha,

Käre .F. takka gwdhi ödhmywkligha for the stora wälgernigar han hafwir tik giort

ok for alth thz godha han hafwir tik bewist ok enkäneligha takka häs helga nadh ödh-mywkliga thē fore ath hā haffwir tik wnth syn bekēnelse ok tith wndēstādh oppa thēna tinom ytersthа thima ath ekke kom bradh-dödher ok fortogh tik skäl ok skriptemaal ok bidh gwdh jnnelıgha ath han forlate tik hwrw tw hafwir wanbrwkath thiman ok andhra hans gafwor ok ath tw ekke hafwir ällskath han ok hedhradh som tik bordhe.

Takka gwdhi for hās gaffwor

Kare N tänk oppa ath tw hafwir mäga syndher giort y thina dagher ok mz thom hafwir tw fortiänt pino ok stora näfsth ok ty bör tik tolelıgha lidha themne siwkdom ok dödhsins wärk. Bidiande ok begerande aff gwdhi ath thēne siwkdoms bitherlıghet ok wärk forwärfwe tik syndhene forlatilse ok ath gwdh aff sinne stora miskwndh wände skärselzs gräselıgha pino y themne plagho som thw nw lıdher Alth thz thw nw lidher eller lıdha kan här y wärdhene thz är my-kyth lättare än thz tw skwlle lıdha y skärs-

Merk sektu til ath tole ligha li-da siwk-dom

eldz pino Ok om swa ær ath thw lidher fo-
lelugha thēna simkdom ok dødsins wærk mz
godh wilia ok mz ræcthan ägher for thina

gwdh forlath tik synd ok pino.

synder Tha forlather tik gwdh bade syndh
ok pino sa ath thu waradher wis ath tw wil-
lelugha komber strax æfter thin dødh til pa
radisum Ok twærth moth esthw othwlwgh

Merk thetta grauth.

Tha fortiäner thw tik æwærdhelugha pino
ok fordømelse.

Wære Nu thw skal nw y thēne thinom ytte-
sta tidh ok stundh fræmst ok færst aller meesth
tänkia oppa tith själa gagn ty maghske tw

Merk thetta

faar thē til alle mer sa dane tilfälle som tu haf-
wir nw. Giff nw offwir al werdhz tingh ok
alla omsorgh om thom Ui wardom ok mat-
thom thom offwirgifwa The kunne os ok
ekke frælsa fran hælwithe. Giff tik y fwlla

Giff tik til gwdi y fwlle troo

troo med starka hopp til gwdhi som ær all-
mechtogher ok y thz aller høgxsta godher
ok wiis. Honom befel radha ok styra tigh
ok alth thz som tik til hærir Alla tyna tan-

kar haff nw til alsmechtoger gwdz alle ska-
stha godheth ok milheth ok bidh tyna vener
som efther tik lewa ok thom som här närva
rande äre ath the inneligha bidhie for tyne
skal ath alsmectoger godh vele hona hella.

Post exhortationes fiat pausa et mora an-
teq̄ pcedatur ad intdrrogationes. Similr
inter ip̄as exhortatōes ac etiam inter intro
gationes p̄t fieri pausatō scdm qd̄ visum fu-
erit expedire. Et hoc si infirmitas trahatur
et infirmꝰ habuerit inducias Secus si festi-
net ad mortem.

Then andra delen eller stykke y thsine bok
är hurw mā skal spärghia thn sinka om na
gher stykke The stykke ellr späriges maal
äre attho.
Quia scda ps continet octo interrogatōes

Färsth skal man spärghia thn sinka ok sä-
ghia käre N wil thw badhe läswa ok dö y

the hegha crisna troo som en ræth cristhen mēniskhia bør ath gøra ok troo fwlleligha alth thz the helgha kirkia biwder tro ok al the stykke som staa y the helgha troo Then syuke sæggie iak tror ok vil y the sama tro dø

y crisna troo dø

Kære N tykker tik illa wara Ok ær thz tik leth aff alle thina hiærta ath tw nagen tidh breth gwdhi y moth. wille tw ok gerna ath thz ware aldrigh giorth. Ok ware thz ekke giorth thz skwlle aldrigh ske Then siwke sægie Ja mik angrar ath iak naghen tidh haf wir brwthz gwdhi y moth.

haffwir tw ånger

Kære N wil thw giffwa tigh ødhmwkliga ok fwlleligha til gwdz nadh och miskwndh ok bedhia ok begæra aff honom ath han vele for syna stora milheth skwlth forlata tik al thin brwth ok alla thyna syndher ok anama tigh y syna helgha nadh ok y sin helgha kærlek. Then siwke sæggie iak begerar nadher aff gwdhi aff alla mina hiærtha

begerar tw nadh

Kære. N. wessth thw tik y naghra mattha brwlzlighan wara mooth noghro mænnis-kio ath thw haffwir naghrom skadhath til hans siæle gagn heller til hans liff eller le-mer eller helbrygdo. eller til hans rykthe. eller om thw haffwir naghrom giorth teth thw ekke wille ath nagher skwlle gøra tik Effhw redheboen y al thænna stykke forli-ka tik mz thom. ok bedhie thom ath the tik teth alth saman forlathe for gwdz skwldh. Then siwke sæghie Jach ær ther til aff alla wjna hiærtha redhaboen oppo thz ath Jak maghe faa nadher aff gwdhi. Ok naar ten siwke ær godh wiliogh til ath ødgmywkli-ga swara til thænne fornæmpda spørgies maal ok al andher som æffter følgia. Tha ær teth eth goth mærke y tom siwke

wilthw forlika tik

Kære. N. om Swa ær ath thw naghath haffwir aff annars Mansz æghedeler Godz Læsth eller Fasth eller pænningha medh

b ii

om orett fengith godh z

orætth ok olagh æffthw redheboen latha thz koma ighen til rætthan egandhe· om thw haffwir thes macht· eller til ath fornøghia han mz ødmyka bøn· eller ok mz lyffth· Ty swa dane syndh giffs ekke ånaᴢs til· Then siwke sæghie ath han wil thz gærna gæra·

wil thw forlata

Kære N wilthw gerna forlata aff alle tyne hiærtha alth thz tik ær giort y moth ok giffwa thz alth saman fwllæligha til for gwdz skwld ok kærlek Ok fær hans hardha døødz ok pjnes skwld· Bidær thw ok alla the som thw haffwer giorth y moth mz ordhom eller

will thw ath andhre forlate tik·

gerninghom ath the tik thz alth saman forlate for gwdz skwld Then siwke sægie Jak wil thz alth gerna gæra

Merrk alth rettha

Kære N haffwir thw fwllan wilia om thw faar leffwa·ath thw wil tagha tigh eth bætre leffwærne fore ok ath thw wil hær effter haffwa aterhal af syndh thz bæsta som gudh giffuer nadhene til. bidær thw ok gudh thær

om ath han tik wele gifwa syna helga naadh til ath fly ok ska moth alla syndh· ok ath tw maghe faa rättan anger for alla the synder som thw haffwir giorth Then siwke säghie

Jak wil teth älth gärna göra

Räre .N. om swa är ath thw haffwer na-ghra glömdha syndher som thw ekke haff-wer scrifftath tik före wilthw bidhia gwdh ath han medh synne helgha naadh wplyse tiik hiärtha ath the magha koma y tith mi-ne Ok om sa skeer ath thw kan mynnas op-pa nagra glömdha syndher wilthw ok ger-na scriffta tik for thom. Then siwka säghia Jak wil teth alth saman gerna göra Sua-ar then siwke til al thenna fornempda spör-ghies maal ödhmywkligha y rättom ang(er) medh ena godho hiärta tha är thz eth mär ke ath han wardher frälster.

om glömde synder

tedh er goth meerke

Effther the atto spørgies maal som nw äre sagdh. Tha skal man sägia til then siwka
Märk thetta
käre N troz thw ok bekänes thw ath cristus ihesus gwdz son är pyniher korssesther ok dødher for tyna skwl. ok ath thw ekke annaz kan frälsas aff helwite wthen medh hans helghe pynes forskwllan. Then siwke sägie Jak troz Sedhen skal man sägia Takkar thw ok honom ther fore sa mykyth som y thenne makth är Thn siwke sägie Ja Jak takkar honom äffthe myna makth Sedhen skal man sägia thom siwka Swa länge som siälen är y thinom krop sa takka ok ära iämpt ok altidh gwdhi thinom aterlösare. ok säth alth tith hop ok alla träsith inn
Merk tettha grantb
oppa ihesu cristi dødh. ok honom befel tik allan saman. y ihū cristi helga døde beskerma ok hydda tik. y hans wärdoga dødh indlyk ok indswep tik Om sa är ath herren gwdh
Merck
wil døma tik Sägh Herre iak sätter waz herre ihū cristi dødh mellā mik ok tik ok tyn stränga dom. ekke säter iak ok mik ānaʒles

til ath ſſa tik y moth. Sager gwdh ath tw hawer fortiant fordömilse. Sa swara ödh mywklighaok ſagh Jak ſätther ihū cristi hardaste dödh mellan mik ok mina onda for skullā. ok ihū cristi nerdogiste dödz makt ok forskullā bär iak fram ok offrar for the forskullan mik borde haffva ok iak ty wär ekke hafver Then siwke ſägie tridie reso. Wars herre ihū xpi helga dödh ſäter iak mellā mik ok tyna wredo. min käre gwdh ok ſa magh thū siwke tryggeliga dö ok ekke se ellr meta fordömylse for ihū cristi hälghiste dödz ok pines skwldh

al tyn tröst op pa ihū cristi dödh

Tertia pars ꝯtines orationes

Then tridie delen eller stykke y thenne bok är ath man skal lära then siwka nagra gwdeliga böner ok ödmjuka läsningh the förſta bön är til the helga trefallicheth. ath ten siwke ſägie ſa. Myn kare gwdh alla millisste faðr barma tik ofvir mik alla kärista barmhiärtogiste gudh gör naðr ok miskwnd mz mik thjne fatyge creatwre ok frälse mik nw

en godh bön til the helge threfallikheth

mädan mik trängher aller mesth oppa war mik nw bestādoger ok nadoger y thēne mynom ytersta tidh ok beskärma mīna fatiga mystrāstoga siäl for helwites hwndom. ath the ekke hono gripa ok borth föra til helwites äwädeliga we.

Oratio ad ihm̄ cristum saluatorem

Myn aller käriste gudh mīn skapare ok mīn aterlösere Jak bidr tik ath tw läth aldre tyna helgha pīno ok thīn betra dödh ok thīn dyrasta blodh wara fortappaden y mik then tw hafdir for mik wtgutith Tv willaste frelsare ok aller käriste aterlösare Jak komber nw til tik Jak gifwer mik allan samā ok enkanneliga mīna fatiga siäl y tyna händer ok bidr tik ödmyliga ok kärlega ath tw ekke nw y thenne mynne yterste ok aller strängstha nödh kaste mik borth. wthen ÿnd mik aff thine aller starsta miskund ok godeth koma y selskap mz tyna helga änglar ok y blāt tyna

Merk graut alle thenne böön

helgha wthwalda til äverdeligit lif ok glä-
dhi y tyna rike· teth är tinne helgha naadh
eynte for när· ekke warder ok tith rike thes
mer trängthre· Jak begerar ok ekke thedh
ty ath iak teth fortiänth eller forskwlladh
hafwir· wthan iak hopas ok beres thz y tinas
helgasta wällsegnadiste dödz ok biterligeste
pines makt ok kraft ok forskwllan· Millal-
te herre ihesu höör themna myna bön ok tē
na myn ytersste höghsta begherilse

Läszningh til jomfrw mariam
Käre · N . thw skal nw ok fly til jomfrw
Mariam som är nadhinne modher ok sägh
saa· Hymmerikes dröttningh Miskwndene
modher· alla syndare tröst ok tilflycht Jak
bidhr tik ath tw aff themne aller största dyg
ok miskwndh wele bliidhka thin helgha son
mik fatighom syndare bidh hans aller stör-
sta milhet for mik. ath han for tins helga
kärlegx ok bönes skwl forlata mik alla my
na syndr ok lede mik til äwerdeliga glädi y
syna rike

Til alla helgha gwdz änglar

Käre N thw skal ok bidhia alla gwdz änglar tik til hiälp ok sägh sa. Ghy hymmelrikes andeligha jnbyggiare heligeste gwdz änglar Jak fatigha syndare bidher eder alla samä y thēne mynne ytersta nødh ath y welē nw wara nær mik som nw skal skillias fran thēne werdēne ok beskermē mik y edra stora andeliga makt for allom mynō fiendō ok tagen myna siäl jnd y ederth sälskap. Och särdelis tw myn helga ängil ok myn helga gämare som befelningh hafuer aff alz mech togom gudi til ath wachta gäma ok beskerma mik hiälp migh ok beskärma migh nw y myn ytersta tidh

meerk

Til myn eghen eengil

Til thyn apostel ok thyna patrona

Käre .N. thw skal nw och fly til thyn helgha apostel ok thyna helga patrona ok andra helgha människier som thw haffwer haffth hop til och tröst y thyna dagher ok

thw thär före haffwer plåghadh hedhra
Helsa nw hwan dera medh the bön och läs
ningh som thw haffwir plågath helsa och
hedra thom medh.

Til alth hymmerikes hårskap

Käre .N. thw skal nw och fly ödhmywk
ligha til alth hymmelrikes härskap.bidhiä
des thom innelelegha och kärlegha ath the
wele troligha bidhia gwdh for tich. och wa
ri tilh mille och hiälpoghe och sägh saa.
Allä helgha gwdz änglar bidhen for migh
Allä helgha patriarchar och prophethar
bidhien for migh Allä helgha apostolar bi
dhien for migh Allä helgha martelärä bi
dhien for migh Allä hälgha lärarä och
gwdz bekännare bidhien for migh Allä hel
gha iomfrwer och helgha qwinnor bidhien
for migh Alth hymmelrikes härskap bidie
for migh

gwdh
welsig-
nilse

Wars herre jesu cristi freder · ok hans helgest-
the pines dygh ok makt · thz helgha kors
Ok marie gwdz moders ewiges jomfrwes
hela fwlkomligheth · alla helgana velsignilse
alla helgha änglar gömma och beskärmilse ·
ok alla gwdz helgha wthwalde forskwllan
wari mellan mik ok alle myne owener ok fi-
ände baade andeliga ok likamliga y thenna
mynom ytersta tidh
Herre jhesu y thine händer befaler iak myna
siäl

¶ Quarta ps quedam obseruationes edocet
ut sciatur qualr predictorum usus habendus sit

Then fiärdä delen eller stykke y thenne bok är
huru man skal sik hafua vidh then siwka y the
try fornempda stykke eller deler
Först om sa är ath then siwke hafuir ekke be-
reth sik ok ekke tagit the helga smöringh · tha
skal man radha ok sagia honom ath han rede
sik til mz aller störste gudelichet ok begärilse
ok kärlek til ath anama sa dane sacramenth

Ok omswa ær ath han ekke haffwer alsuigx rættaliga ok skæligha swarath til the spær ghies mal som fornæmdh ære tha skal man læghia sik win om ath rætta han mz godē lærdom y the helgha skrifft mz godh radh ath han ytherligāne scripthe sik mz stærre ā- gher bewisande honō y hwath swala wadha han ær stadder om han ekke retther sik y al farnemda stykke ok swa ath han dœær y ræt tha cristna tro ok mz eth reenth samwith Thē skal man offtha kræffwia han til ath hā swa skikke sigh ath han maghe dœ som en godh cristen mænniskia ok om thn siwke ær stadder y the helgha kirke ban tha skal man ændeli- gha halla han ther til ath han io ødhmywk liga giffwe sik unde the helghe kirke lydene æffther alla syna makth sa ath han maghe wardha afløsster

Merk grannt

Merk thetta ælt sama

om han ær y ban

Om sa ær ath siwkdomen drøghes saa ath then siwke haffwer tijdh til ath betænkia sik tha ær goth ath mā læsæs for honom gwde

om siwk domen drøgis

liga hystorias ok gudeliga bøner ok helsth the som han alskada y syne helbrydo Tha ware ok goth wp røkna och wth tydha for honom tighe gudz bodhordh oppo thz han maghe thes bäthre besinna sigh om han haffwir nageth giorth saa ath han är y nas ghro mattho brwszlighen y thom

Om saa är ath then sioke är mallös ok haf wir alth for thy syn syune ok sith unsrstandh saa ath han understaar the spärghies maal som til hanom gäras ok the boner ok läs ningh som for honom läses tha magh han swara mz nageth teken mz handom eller mz øghen. eller ok al ene mz hiärtane ok ther är nogh aff til siälene salicheth Ok thz helgha kors skal man jempt haffwa for hans øgen eller andhra helga mannsskia beläthe som han plägadhe älska ok hedhra then tidh han war helbrygde ok haffde enkanneligha y kärlek

Then mallöse magh swara

Om sa är ath siwkdomen är hastogher ok skywder swarliga til dödz saa ath man kan ekke framsätia ok with reda with then siw- ka alt teth som forelagh är. Tha skal man sägia honom före fornempda böner. ok en- kanliga the som är til ihm cristum alla män niske frelsare.

Merk tetthe

Thom siwka skal man ok ekke giffwa alth formykit hop eller stora tröst til ath faa sy- na helbrygdo ygen oppa kropsins wäghna wthen man skal heller sätie honom före tet försste radh ok formanilse som förre skrifuat staar y then försste delen y tenne bok Ty ath offta kan henda ath for saa vane fafänga ok falska tröst ok hogswalilse ok owissa tröst til at fa kropsins helbrygde igen. Tha kommer mänistian y wis fordömilse. Man skal heller rade thom siwka ath han mz rät- tan ager ok rät scriffte mal skaffa sik helbryg oppa sielenne wägna. thz kan ok mykit hiälpa

Giff ey for my kit hop eller tröst til liffwith

Bätre raadh

til kropsins helso · om gudh seer ath thz är
honom nyttogt Ok y saa dane matto war=
der then siuke badhe tryggana ok roliga=
na y syna hiertha :·

Tetta är ok vetande ok märkiande · thz skal
man ok sägia tom siuka Naar en mēniskia
bidhr ok begerar naget aff gudhi · hafwir
hon thēna fyra äfter skrifna stykke y sik eller
mz sik. tha wardher hon wthā alla twekan
meerk thenne fyra stykke bönhördh. Thz färsta är ath hon är stad
y retta tro ok hop ok y rättan kärlek· Thz
andra ath hon bidhie for sik siälfwa· Thz
tridhie ath hon biddie iämpt ok stadheliga
saa at hon ekke gör dödeliga syndh ther y
mellan ath hon bidhr Thz fiärde ath hō bid
Thenne the fyra stykke holler han blifwer bön hördh die ok begäre thz som är til siälēne salichet
Hwilkin mēniskia saa bidhr ok begerar na=
ghz aff gudhi hon wardhr bönhörd. Thär
före hwilken mēniskia som y sin ytersta tidh
moth dödsins stundh mz fyra fornēda stykke
bidhr gudh ok begerar off hanō siukdōms

werk ok biterslichet lidha hær oppa jordherike
for syna syndr. blifwir æffter sin dødh fri ok hon
frælsth badhe fran alle syndh ok pino. och warder
faar strax vp til awerdeligit liff y hymmelri- fry aff
ke. mz ihesu cristi pines forskullan. ok the pi- syndh
no ok wærk som hon ledh y sin siwkdom och ok pino
y dødhsins stwndh. Tetta sæger ok haffwir
skriffwat cancellarius parisiensis in sermone
facto in die circumcisionis dñi corã papa aput
tarasconam Vide in operibus eius vj R.
Tetta ær ok førra sagth y then første delen
y thenne bok y the tridie forwarilse eller radh
widh andhan

Jdhkeligha skikka sik til ath wæl dø
Ok saa wileligha ok toleligha dø

Teth ær wisseligha mænniskiom wæl dø
Man skal alth for dy wetha ok mærkia ath
æ huru wel noger mænniskia haffuer lagth
sik wm om skikka sik til ath dø. doch alth for weerk
dy skal hon ekke alth for mykith sætia sith tercha
hop eller sina trøsth oppa sina forskwllan sa
ath hon ær ty wiliogh til ath dø ty hon me-

Alth hop til gwdz naadh

när sik haffwa forskyllat hymmelrike. wten hon skal läthia alla sina trästh ok alth sith hop til alsmechtogx gwdz aller största myskwndh och naadh. Quia non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis ad Romanos viij. Sed gracia dei vita eterna ad Ro. vj.

villege swe dö

Ok thy skaal man y saa dane matto wilelgha döö. ath om swa är ath gwdz wilie är ath människian skaal döö. tha skaal teth och wara människenne wilie. wil ok gwdh spara henne til längre liff. til booth och bätringh saa ware teth ok människenne wilie. swa ath hon läther y gwdz händher baade leffwa ok döö. och takke gwdhi for alle deler. Men eynghen skaal aff othwlwgh moth wilia eller önska eller beghära döö. Vthen heller bidhia gwdh och beghera aff honom ath han forlänghe siwkdomen och siwkdommyns wärk. här oppa jordherike til syndhēne forlatilse. oppa thz ath mā ekke

skal äffther sin dödh länghe brynna y skär
rels pyno. eller brynne äwärdeligha y hel
wetes el Och wethen ändha. Juxta illud
Augustini ad deum loquentis Hic vre hic
seca vt ineternum parcas

Item Presthen som hörir siwka människen
ne scriffth som saa siwk är ath hon seer sigh
eynte annath före än döden för än han gif
wer henne afflösningh tha skal han säghia
tom siwke käre N Jak säter tik nw y tēna
tynom siwkdom äkke adhra booth. än iach
säther tigh ath, thw lägh tigh allan win om
ath thw haffwer rätthan aangher for alla
thyna syndher som thw noghen tidh tänkth
talat eller giorth haffwer. ok oppa thz ath
tw magh fa rätthen angher sa bidh gwdh
om nadhme thär til. Thy teth är en gaff=
wa af gwdhi faa rättan aanger. ok om sa
är ath gudh wil spara tik til at längr lefva

hwadh
booth
p̄sthen
skaal
scrbie
thō sw
wka

faa rät-
ten aan
gh' thz
är gudz
gaffwa

saa läg tik allan wilie om ath göra both ok
bätring for alla thina synder thz bästa sō
gwdh giffwer tik nadhene til Ok ther til sä
Indictū generel — ther iach tigh nw ath wars herre ihesu cristi
hälgiste dödh ok pines makt och krafft och
forskwllan ok jomfrw marie ok alle hälgha
na bön och forskwllan Alth thz godha som
meerk rettha alth saman — skeer ok görs y the helga kyrkio Alth teth
goda tw haffwer giorth ellr gör ellr haff=
wer tänkt göra. Alt thz onda tw lider eller
kan lidha här äffter skal tigh wara til syn=
dene forlatilse Ok til ath föröke gudz nadh
y tina hiärta Ok til ath fortjäna ok forskul
la äwerdeligit lif y äwerdeliga glädhi y him
melrike Jak säter tigh ok ath alt thz afflat
som aff nagrom är giffwith eller giffs här
äffter thz tw kan fortiäna skal wara tik til
syndene forlatilse

Post hec sequitur Absolutio

Sed prius p̄mittatur oratio ꝓut sequitur.

Misereatur tui oīpotens deus rc. Oremꝰ

Absolutionem et remissionem omnium pcõrum tuorum grãm et consolationem scti spus ꝛc.
¶ Dñs nr ihũs cristus te absoluat Et ego auctoritate ipius absoluo te a sententia excõmunicationis minoris si aliquam incurristi et restituo te sacramẽtis sancte matris eccl͡ie Absoluo etiam te a pctis tuis In noie pris et filii et spiritussancti Amen

Item quando sani hoies suas faciũt ꝯfessiones coram sacerdotibus. ꝗre post spãlem satisfactiõem iniũctam. etiam tũc facienda ẽ iniũctio gñalis que semp vtilis et necessaria est. sacerdotes simplices notent diligenter q̃ sequntur Quia satisfactio in ꝯfessione iniũcta vt cõmũiter minor est q̃ꝫ exigit et requirit multitudo et grauitas pcõrũ hois confitẽtis Ideo multũ bene et laudabilr̃ fit gñalis iniunctio. modo qui sequitur Postq̃ꝫ confessor iniunxit pñiam spãlem dicat Si ista penitẽn quam tibi imposueram est nimis modica et exigua tunc iniũgo tivi ꝑ meritũ passionis

Quarẽ debet fieri generalr̃ iniũctio

Nota bene totum

dñi nostri ihū cristi Merita et intercessiōes beate marie virginis et oīm scōrum. omnia bona que fiunt in vniuersali ecclesia. omnia bona que feceras facis et facere intendis ōnia mala que sustines vel sustinebis sint tibi in remissionem peccatorū tuorum et augmētum gratie et in meritum vite eterne. Concedo etiam tibi ꝙ prosint tibi ōnes remissiones et indulgentie a quocunqꝫ fiant vl̄ facte sunt in remissionem peccatorum tuorum

Item nota

De hac generali iniunctione. vide thomam in quotlibetis quotlibeto tercio art. xxviij. per totum. Item in pisanella penitētia scōo per totum vsque ad § primum. Item in pisanella Indulgentia § primo versus finem

Probatio per auctores

Deinde anteqꝫ sacerdos det absolutionem premittatat super confitentem orationem dicendo Misereatur tui oīpotens deus ꝛcet Absolutionem et remissionem oīm pctōrum tuorum gratiam et consolationem sancti spiritus ꝛcet. Post hoc absoluendo dicat confessor

Sacerdos premittat ōrōnes

Dñs noster ihesus cristus te absoluat Et ego auctãte ipsius Absoluo te a sentẽcia ex cõmunicationis minoris si aliquam incurristi et restituo te sacramentis scẽ matris ecclie Absoluo etiam te a pctis tuis In noĩe přis et filij et spũssancti amen. De hac forma absolutõis vide thomam tcia pte q. lxxxiiij. art. 3. p totũ. Itẽ in pisanella Absolutio vj. Itũ scðm cancellariũ pisiensem .33. g. post medium qui etiam dicit q̄ hec forma absolutionis a peccatis est sufficiens necessaria et secura Qui et postea dicit q̄ quidam multa addunt ꝟ periclose scilicz contritis ꝛ oblitis etcetera. In quantum possum et debeo et alia huiusmodi. que omnia cautius et melius non dicuntur q̄ꝫ adduntur

Forma absolutionis

Probatio per auctores.

Aristotiles tercio ethicorum Sagher ath p blanth alth teth som här oppa iordherike grasaligit är ok människioꝛ mast rädhas fore. teth är dödhen. han är aller gräseligisth och faseligisth. och ty äre alle männis-

dödhen är gräseligen

kior rädde for honom. Ath sa är ther twe-
kar eyngthen om. Man skal alth for dy we-
tha ath sa som sanctus Augustinus sägher
lib. q2. de tri. c tercio Thz är tweggia han-

Tweg-
gia han
da dödir

da dödher til. En är oppa kropsins wäghna
ok skeer thn̄ tidh siälen skels fran kroppenū
then sama än doch ath han skeer mz ganska
storom wärk. doch alth for dv haffwer han
ända. Then andra döden som siälene til hä
rer. är ok skeer thn̄ tidh gwdh mz synne hel
ga nadh skels fran siälene. y thy ath män-
niskian gär dödeligha syndh. ok wthn̄ män

merk
alth
saman

niskian gör booth och bätringh y hennes
liffs tidh här oppa iorderike Tha är then
dödhn̄ äwärdlighn̄ ok faar aldrigh ända.
Ok är thn̄ dödhn̄ ekke annath än äwerdeli-

Siälen-
ne dödir
är verst
ok thy
är han
mz stör-
sta sorg

ghen fordömilse til äwerdeliha pyno ok pla
gho y helwite. Och än doch ath saa är ath
kropsins dödr skeer mz stora sorgh. y storū
reddoga ok mz gāska storō wärk Doch alt
for dy saa är siälene dödher ok fordömilse
mz myklyth stärre sorgh ok reddoga ty han

är til saa stora pyne och plagho och til saa
marghfalleligha gräseligha beterlighet ok
graat ok iämer ok tanne gnijslan ath eynte
människie underständh kan thz alth begri-
pa. ok eyngen människie twngha kan teth
här oppa iorderike wth trykkya Ty sa som
osägheligha stoor gladhi ok ära är y hym
melrike. sa är twärth moth oségeliga stor
pyna ok bedröwilse y helwite. är thz nw sa
ath mēniskior ära rädde for kropsins dödh
ok hans wärk som haffwer ända. Mykyth
mer skal man rädhas ok wakta sigh for siä
lennes dödh ok pyno ok plago som aldrigh
faar ändha thz haffwer sigh ok sa Ath thē
döden som kroppenom til hörer kan eyngen
människia fly heller honom wndwika. ty wy
skwlom alle oppa kropsins wäghna dö. som
skriffwit staar ad hebreos ix. Men siälenne
dödh ok fordömilse kwnnom wy fly ok wndwi
ka ē mäden wy äre här oppa iorderike mz
booth ok bätringh. mz rätte skriftamal ok
rätten anger for wara synder. Thär fåre

kropsins dödh kan eyngen fly

Then andeliga dödo kan man fly

meerk godt radh

the människia som älskar syna siäl saa ath hon wil hono forwara swa ath naar krop-pen däär tha skal ekke siälen döö och war-dha fordömdh til äwärdeligith we y helwe te the sama människie läggie sigh wijn om ath fa sik thëna lijsla bok til ath egha hono ok läsa hono offtha alla offwer. hon skaal här fynne godh radh och godhan lärdom til ath saa skykka sik och til ath swa döö. y kroppenom ath hon ekke döör siälenne til py-no eller plagho. wthen heller til äwärdheli-gith liff y äwerdheligha glädhi Amen.

Themne bok ok lärdom som är til ath lära dö til siälenne salichet war til forende aff nagra goda lärda män skriffwath och wëdh af latijne ok oppa swësko mäghõ godõ ok gwdelijgom människiom til siälegaghn. Doch alth for dy sa fans naghz forsymath ok läth til baka som ganska nyttogth war och är til siälenne salicheth Ok thz haffwa

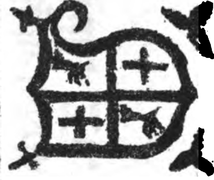
maghske the giorth som skriffwath haffwa
Thär fore haffwer werdoghiste y gwdhi
Fader ok herre ärchebiskop Jacob y Up=
sala befelt ok bwdhit Mich Erico Nicolai
Scolastico ther samaffadhes wända oppa
nyth thenna fornemda book aff latino och
oppa swensko. badhe oppa thz ath teth som
färra war forsymath skwlle koma in mz· ok
for thñ skwl ty hans fadherligha godheth
haffwer latith insätia nagher märkelighen
stykke som ära ganska nyttok ok storligha
til trösth tom människiom som liggia y teth
ytersta ok skwle döö Sedhan haffwer for=
nemde werdogiste y gwdhi Fader ok herre
befelth beskedeligom ok fornomstogom mā
pawel grÿs boketrykkiare ok borgharc y
Upsala trykkia thēna bok· Alle menlighä
olärdä folke ok särdelis Swerighis rikes
inbyggiarom· til andeliga nyttogheth och
siälenne ewighe salichet· Arom äfter gwdz
byrdh Mdxiiij. Torsdaghen for xj twsen

jomfrwer

wy äre alle pelegrimer här oppa jorderike

Gwd lath os sa y jorderike pellegrimgs reysa gaa
Thz wy mottom effter døden hymmelrikes glædhi faa.

Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar

innefatta hittills:

Flores och Blanzeflor.
Sanct Patriks-Sagan.
Peder Månssons Stridskonst och Stridslag.
Vadstena Kloster-Reglor.
Herr Ivan Lejon-Riddaren. (Fullständig i 3 häften.)
Namnlös och Valentin.
Ett Forn-Svenskt Legendarium. (Fullständigt i 11 häften.)
Konung Erik XIV:des Krönika.
Svenska Medeltidens Bibel-arbeten. (Fullständiga i 6 häften.)
Sagan om Didrik af Bern. (Fullständig i 3 häften.)
Hertig Fredrik af Normandie.
Konung Alexander. (Fullständig i 3 häften.)
Skrå-Ordningar. (Med fyra plancher.)
Heliga Birgittas Uppenbarelser. (Första — nionde häftet.)
Bonaventuras Betraktelser öfver Christi lefverne. } (I ett
Legenden om Gregorius af Armenien. } band.)
Sveriges Dramatiska Litteratur. (Fullständig i 5 häften.)
Helige Bernhards Skrifter. (Fullständiga i 2 häften.)
Svenska Medeltidens Rim-Krönikor. (Fullständiga i 7 häften.)
Suso, Gudeliga Snilles Väckare. (Fullständig i 3 häften.)
Själens Tröst. (Fullständig i 4 häften.)
Skrifter till läsning för klosterfolk. (Fullständiga i 2 häften.)
Gersons bok om djefvulens frestelse.
Klosterläsning. (Fullständig i 3 häften.)
Svenska Medeltids-Postillor. (Del. 1, 2.)
Gersons Lärdom huru man skall dö.

Mera har ej utkommit intill Maj 1881.

Svenska Fornskrift-Sällskapets Samlingar:

1. *Flores och Blanzeflor.*
2. *Sanct Patriks-Sagan.*
3. *Peder Månssons Stridskonst och Stridslag.*
4. *Vadstena Kloster-Reglor.*
5—6. *Herr Ivan Lejon-Riddaren.* Häft. 1, 2.
7. *Namnlös och Valentin.*
8—9. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 1, 2.
10. *Konung Erik den XIV:des Krönika.*
11. *Svenska Medeltidens Bibel-arbeten.* Band. I. Häft. 1.
12. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 3.
13. *Herr Ivan Lejon-Riddaren.* Häft. 3 (slutet).
14—15. *Sagan om Didrik af Bern.* Häft. 1, 2.
16. *Svenska Medeltidens Bibel-arbeten.* Band. I. Häft. 2.
17—18. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 4, 5.
19—20. *Svenska Medeltidens Bibel-arbeten.* Band. II. Häft. 1, 2.
21. *Hertig Fredrik af Normandie.*
22. *Sagan om Didrik af Bern.* Häft. 3 (slutet).
23. *Konung Alexander.* Häft. 1.
24. *Svenska Medeltidens Bibel-arbeten.* Bd. I. Häft. 3 (slutet).
25. *Konung Alexander.* Häft. 2.
26. *Svenska Medeltidens Bibel-arbeten.* Bd. II. Häft. 3 (slutet).
27. *Skrå-Ordningar.*
28. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 6.
29—30. *Heliga Birgittas Uppenbarelser.* Häft. 1, 2.
31. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 7.
32. *Bonaventuras Betraktelser öfver Christi lefverne.*
33. *Legenden om Gregorius af Armenien.*
34—38. *Heliga Birgittas Uppenbarelser.* Häft. 3—7.
39. *Konung Alexander.* Häft. 3 (slutet).
40. *Sveriges Dramatiska Litteratur.* Häft. 1.
41. *Helige Bernhards Skrifter.* Häft. 1.
42. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 8.
43—44. *Svenska Medeltidens Rim-Krönikor.* Häft. 1, 2.
45. *Helige Bernhards Skrifter.* Häft. 2 (slutet).
46—49. *Svenska Medeltidens Rim-Krönikor.* Häft. 3—6.
50. *Suso, Gudeliga Snilles Väckare.* Häft. 1.
51. *Svenska Medeltidens Rim-Krönikor.* Häft. 7 (slutet).
52. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 9.
53—54. *Suso, Gudeliga Snilles Väckare.* Häft. 2, 3 (afslutad).
55. *Sveriges Dramatiska Litteratur.* Häft. 2.
56. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 10.
57—60. *Själens Tröst.* Häft. 1—4 (afslutad).
61. *Ett Forn-Svenskt Legendarium.* Häft. 11 (slutet).
62. *Heliga Birgittas Uppenbarelser.* Häft. 8.
63—64. *Skrifter till läsning för klosterfolk.* Häft. 1, 2 (afslutad).
65. *Heliga Birgittas Uppenbarelser.* Häft. 9.
66. *Gersons bok om djefvulens frestelse.* Tryckt 1495 (facsimile).
67. *Sveriges Dramatiska Litteratur.* Häft. 3.
68—70. *Klosterläsning.* Häft. 1—3 (afslutad).
71—72. *Sveriges Dramatiska Litteratur.* Häft. 4, 5 (afslutad).
73—76. *Svenska Medeltids-Postillor.* Del. 1, 2.
77. *Gersons Lärdom att dö.* Tryckt 1514 (facsimile).

